

LYHYTAIKAISVANKIEN OSASTO

LYVA

Helsingin vankilassa

LYVA

- Osaston toiminta alkanut lokakuussa 2013
- Osastolla 19 vankipaikkaa
- Tuomioiden pituudet keskimäärin 1-4kk
- Mikäli osastolla on ollut tilaa, on sinne sijoitettu vankeja myös pidemmän rangaistuksen viimeisiksi kuukausiksi vapautumisen valmistelua varten

Toiminnan tavoite

- Osaston toiminnan tavoitteena on huolellinen vapautumisen valmistelu ja suunnitelmallinen siirtyminen siviiliin
- Toiminnassa painottuu yksilöllinen vapautumisen valmistelu, mikä pitää sisällään siviiliasioiden järjestelyä, tarvittavan tukiverkoston luomista ja tukemista yhteiskunnan normaalipalveluiden käyttöön
- Yksilöllisen vapautumisen valmistelun tueksi osastolla on toimintoja, joilla kartutetaan siviilissä tarvittavia arjen- ja elämän taitoja. Toimintojen avulla parannetaan vankien sopeutumista siviiliin: motivoidaan päihteettömyyteen ja elämäntavan muutokseen mutta huomioidaan myös haittojen vähentämisen näkökulma, annetaan tietoa terveellisistä elämäntavoista ja kannustetaan omasta fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen.

Yksilöllinen vapautumisen valmistelu

- Alkukartoitus
  - Vanki tavataan mahdollisimman pian osastolle saapumisen jälkeen. Alkukartoituksessa käydään vapauttamissuunnitelman sisällöt läpi vangin kanssa keskustellen, mietitään, mitkä asiat vaativat reagointia heti, mitä jää myöhemmäksi ja mitä asioita vanki jää mahdollisesti vielä pohtimaan. Tehdään suunnitelma jatkosta.

Yksilöllinen vapautumisen valmistelu

- Yksilötapaamiset ja motivointi
  - Alkukartoituksessa nousseisiin asioihin liittyen tapaamisia jatketaan. Tapaamisten määrä vaihtelee. Vaatii yleensä kuitenkin useamman tapaamisen, jotta työntekijälle muodostuu kuva vangin kokonaistilanteesta ja voidaan miettiä tarpeita vastaavia palveluita ja tukimuotoja. Välttämättä vanki ei osaa itse nimetä tarpeitaan vaan niitä mietitään yhdessä. Työntekijältä vaaditaan taitoa motivoida vankia omien asioidensa hoitamiseen ja myös aikaa, ettei tee asioita vangin puolesta vaan kannustaa ja rohkaisee mahdollisimman itsenäiseen toimintaan. Virallisten asioiden hoitaminen on monelle haastavaa selvinpäin.

Yksilöllinen vapautumisen valmistelu

- Verkoston luominen ja yhteydenpito
  - Lyhytaikaiset vangit ovat tutkimusten mukaan niin yksilöllisillä kuin sosiaalisillakin tekijöillä mitaten hyvin syrjäytynyt ja huono-osainen ryhmä. Selvitettäviä asioita on yleensä paljon ja aikaa niiden hoitamiseen vähän. Tärkeintä lyhyen tuomion aikana onkin löytää ne tahot, jotka siviilissä ottavat vapautuvan vangin vastaan ja jatkavat siitä, mihin vangin kanssa on vankilassa jääty.
  - Mikäli vangilla ei ole siviilissä ollut kontaktia mihinkään viranomaiseen tai hoito/auttamistahoon, pyritään kontakti luomaan vankeusaikana. Yhteiskunnan palveluiden kuten päihdehuollon, sosiaalitoimen, hammashoidon ja terveyskeskuksen palveluiden käyttöön tuetaan ja tarvittaessa varataan siviiliä varten aikoja mutta myös järjestötoimijoiden palveluita kuten KRIS ja Krits hyödynnetään sekä ohjataan mm. päihteitä käyttäville tarkoitettuihin matalan kynnyksen palveluihin.
  - Mahdollisuuksien mukaan pyritään järjestämään tapaamisia ja verkostotapaamisia eri toimijoiden kanssa vankeusaikana. Hoitoon sitoutumisen näkökulmasta tuloksellisinta on se, että vanki voisi vankeusaikana käydä esimerkiksi ensimmäisellä käynnillään esim. a-klinikalla tai Aggredissa. Mutta useimmiten tapaamiset joudutaan järjestämään vankilassa.

Yksilöllinen vapautumisen valmistelu

- Suunnitelma siviiliin
  - Erityisesti niissä tilanteissa, joissa vanki on motivoitunut päihteettömyyteen, käydään keskustelua mahdollisista riskeistä ja pyritään tekemään suunnitelma siviiliä varten. Se voi olla yksityiskohtainenkin suunnitelma ensimmäisille päiville tai suunnitelma seuraavasta paikasta, johon vanki portilta lähtee.
  - Kaikkien kanssa suunnitelma ei ole tarpeen vaan joidenkin kohdalla riittää se, että siviiliin on varmistettu tarvittavat palvelut.

Osaston toiminnot

- Arjen taidot
  - Arjen taidot ovat konkreettisia taitoja ja valmiuksia suoriutua erilaisista päivittäisen elämän toiminnoista kotona ja lähiympäristössä. Arjen taitojen kehittämällä ja opettelulla tuetaan vankeja vahvistamaan omaa elämönhallintaansa ja saamaan kokemuksia mahdollisuuksista vaikuttaa omaan ympäristöön ja tehdä valintoja.
- Elämäntaidot
  - Elämäntaidot ovat opittavia ja harjoiteltavia taitoja, joiden avulla tähdätään kohti mielekästä elämää. Ne liittyvät sosiaalisiin suhteisiin, itsetuntemukseen ja ongelmatilanteiden ratkaisuihin. Niihin kuuluvat omasta hyvinvoinnista huolehtiminen, vuorokausirytmä, vuorovaikutustaidot ja esimerkiksi tavoitteiden asettaminen.

Arjen taidot

- Oiva-kurssi
  - Keskuspuiston ammattiopiston kanssa yhteistyössä toteutettava 7 viikon mittainen valmentava koulutus. Koulutuksia on vuonna 2014 yhteensä neljä
- Marttojen kotitalouskurssit
  - Keväällä sekä syksyllä 2014 järjestetään kolmen kurssikerran sarja

Elämäntaidot

- Antiriippuvuudet –päihdekurssi
  - n. 7 kertaa kokoontuva päihteettömyyteen motivoiva suljettu ryhmä
- Toiminnalliset ryhmät
  - Jooga. Syksyllä 2013 kokeiltiin osastolla joogaa erittäin hyvällä menestyksellä. Etsinnässä sopiva ohjaaja jatkamaan toimintaa
  - Taideryhmä. Aalto-yliopiston kuvataidekasvattajaopiskelijoiden pitämä kerran viikossa kokoontuva ryhmä
- KRIS ja Krits -ryhmä
  - Joka toinen tiistai kokoontuva vertaisuuteen perustuva toiminnallisuutta ja keskustelua yhdistelevä ryhmä
- Osastolla pidettävät infot
  - mm. aa- ja na-ryhmien infot, ammatinvalintapsykologin info, Työvoimanpalvelukeskus Duurin info, koulutusinfot mm. Jatkox ja Sovinto ry.

Elämäntaidot

- Lyva-ryhmä
  - Osaston tarpeisiin kehitetty ryhmä, jota vankilan erityisohjaajat ohjaavat. Ryhmä toimii non-stop –periaatteella. Jokainen ryhmäkerta on oma kokonaisuutensa, joissa aiheina: Asuminen, Toimeentulo, Talous- ja velka-asiat, Koulutus- ja työllisyys, Päihteet, Sosiaaliset suhteet ja Muu kuntoutus
  - Ryhmäkertojen sisällöt ja niihin liittyvät materiaalit on suunniteltu ja koottu ohjaajan kansiksi

Suunnitteilla

- Osaston tarpeisiin räätälöity non-stop päihderyhmä, jossa sama periaate kuin Lyva-ryhmässä. Ryhmäkertojen aiheita n. 7. Sisältönä ryhmässä tietoa päihderiippuvuudesta ja motivointia päihteettömyyteen mutta myös terveysneuvontaa. Ryhmän sisällöstä ja materiaaleista kootaan ohjaajan kansio.
- Vankilan liikunnanohjaajan hyödyntäminen osaston toiminnassa

Tilastoja

- Osaston erityisohjaajan kokoamaa tilastoa:
  - Puolen vuoden aikana n. 60 vankia. Ensimmäiset pari kuukautta osastolla vajaata. Nyt täyttä.
  - Puolet helsinkiläisiä
  - Kertalaisuudet 1-23. Keskimäärin 5
  - Ikä 21-66 vuotta. Keskimäärin n. 34 vuotta.
  - Tuomioiden pituudet keskimäärin 3kk
(poisluettuna pidempää rangaistusta suorittavat, jotka tulleet osastolle vapautumisen valmisteluun)

Huomioita

- Tuomiota usein edeltänyt rankka päihteidenkäyttökätkso ja asunnottomuus. Moni kertoo helpotuksesta ”päästessään” vankilaan, josta haetaan säännöllistä rutiinia ja taukoa päihteistä. Vankila toimii monelle rajoina ja raameina, jotka siviilissä puuttuvat.
- Yllättävän moni on motivoitunut lopettamaan päihteiden käytön
- Ei yhteistyöstä/yksilötyöstä kieltäytymisiä
- Joidenkin kohdalla huono kunto (vieroitusoireet) tai huono toimintakyky ovat estäneet osaston toimintoihin osallistuminen.
- Vankien elämäntilanteet usein isoja ongelmavyhtejä, joita lyhyellä tuomiolla päästään vain vähän raottamaan. Työntekijältä vaaditaan ammattitaitoa, ettei avaa vangin elämästä asioita tai ”tuota tarpeita”, joihin ei ehditä vastaamaan.
- Lyhytaikaisilla vangeilla paljon velkoja ja säätöä siviilissä, mikä seuraa vankilaan. -> Uhkailua ja painostusta vankilan muiden vankien taholta.

Haasteita ja kehittämiskohteita

- Päivittäisten toimintojen toteuttaminen osaston tiloissa 19 vangille. Kaikki eivät voi olla samassa toiminnassa yhtäikaa, joten toimintaa tulisi olla paljon.
- Yhden erityisohjaajan resurssilla ei ole voitu toteuttaa osastolle toimintoja vaan toimintojen tuottaminen on ollut pääasiassa ulkopuolisten toimijoiden varassa. Tähän haasteeseen vastaa keväällä 2014 uusi erityisohjaajan virka.
- Osaston toimintojen rungon tulisi olla vankilan henkilökunnan tuottamaa. Ulkopuolisten toimijoiden toiminta vie vankilahenkilökunnan resursseja ja on hyvin haavoittuvaista. Peruutuksia ja erityisjärjestelyitä on paljon.
- Osaston leima muiden vankien keskuudessa?
- Kehittämiskohteita
  - Yhteistyö arviointikeskuksen kanssa. Lyhytaikaisvankien rangaistusajan suunnittelu- ja arviointityön nopeuttaminen mutta myös vankien sijoittaminen mahdollisimman nopeasti tulo-osastolta lyhytaikaisvankien osastolle.
  - Poistumisluvat, joilla vanki voisi erityisohjaajan tukemana käydä esim. ensimmäisellä a-klinikkakäynnillä.
  - Olemassa olevien toimintaohjelmien huono istuvuus osaston toimintaan. Non-stop – tyyppistä ryhmätoimintaa on jo kehitetty ja tullaan kehittämään osaston tarpeita vastaavaksi.